

**OOG VOOR
NAASTEN**

Leids Universitair
Medisch Centrum

HBO verpleegkundigen (in opleiding)

Leerdoelen

Na afloop van deze les kan de student:

1. Uitleggen waarom aandacht voor naasten en nabestaanden onderdeel is van kwalitatief goede palliatieve zorg.
2. De behoeften van naasten herkennen en relateren aan het handelen van verpleegkundigen.
3. Het SOFA-model toepassen op een praktijksituatie en passende verpleegkundige interventies formuleren.
4. Verbeterpunten voor naastenzorg signaleren en hiervoor een eenvoudige verbeteractie formuleren.

Waarom?

- Patiënten en naasten horen bij elkaar
- Gemiddeld emotioneel welzijn van naasten laag, zelfs lager dan van patiënt (*eQuiPe studie, 2019*)
- Aandacht helpt naasten bij verwerking (aanstaand) verlies gedurende de hele palliatieve fase.
- Goede zorg voor naasten helpt de patiënten
- Hoort bij goede palliatieve zorg in elke fase. Ook ná het overlijden van de patiënt.

European Journal of Cancer 165 (2022) 125–135

Original Research

Quality of life and quality of care as experienced by patients with advanced cancer and their relatives: A multicentre observational cohort study (eQuiPe)

Janneke van Roij ^{a,b,c,d,*}, Natasja Raijmakers ^{a,c}, Laurien Ham ^{a,c}, Marieke van den Beuken-van Everdingen ^e, Ben van den Borne ^f, Geert-Jan Creemers ^g, Jarmo Cornelis Hunting ^h, Evelien Kuip ⁱ, Lobke van Leeuwen ^j, Hanneke van Laarhoven ^k, Caroline Mandigers ^l, Peter Nieboer ^m, Lilly-Ann van der Velden ⁿ, Lia van Zuylen ^{o,p}, John Gelissen ^q, Myrte Zijlstra ^{a,c,f}, Linda Brom ^{a,c}, Heidi P. Fransen ^{a,c}, Lonneke van de Poll-Franse ^{a,b,s} On behalf of the eQuiPe study group

**OOG VOOR
NAASTEN**

En waarom zou jij het doen?

Voldoening en teamspirit: Jij kunt naasten daadwerkelijk helpen en met hen samenwerken

Betere zorg voor jouw patiënt:

- Je kunt belangrijke informatie krijgen over jouw patiënt
- Je krijgt een belangrijke steun erbij in de zorg voor je patiënt

Betere afsluiting na overlijden:

- Je kunt door nazorg het zorgtraject na overlijden van de patiënt beter afsluiten. Afscheid en closure ook voor jou.
- Je krijgt feedback op de zorg die je hebt geleverd.

*“Er zijn geen ‘lastige’ families
als je oog voor ze hebt”*

Arts- ziekenhuis

**OOG VOOR
NAASTEN**

Wat hebben naasten en nabestaanden van zorgverleners nodig?

Zie mij

- Empathie en luisteren
- Informatie
- Erkenning als samenwerkingspartner in de zorg
- Balans naaste en samenwerkingsspartner in de zorg
- Contact/ zorg na overlijden patiënt

Vertrouwen in de zorg

- Laagdrempelig contact met zorgverleners
- Afspraken nakomen en goede overdracht
- Unieke behoeften en wensen van de patient centraal

Houvast ervaren

- Vast aanspreekpunt
- Proactieve zorgverleners
- Vragen kunnen stellen of doorverwijzing

Bron: Hoffstädt e.a. What do family caregivers with life-threatening diseases need from healthcare professionals? A qualitative study. BMJ supportive&qualitative care, 2024

OOG VOOR
NAASTEN

Zorgverleners en vrijwilligers

*Hoe is het met jou?
Wat heb jij nodig?
Wat kan ik voor je
doen?*

1

Zie mij

Vraag regelmatig hoe het gaat en wat belangrijk is voor de naasten in deze fase. Neem de tijd om te luisteren en erken emoties.

2

Vertel mij
hoe het zit

Geef informatie over het ziekteverloop en neem de tijd om overige zorgen en vragen te bespreken. Bied een vast aanspreekpunt en blijf geduldig bij herhaling van dezelfde vragen.

3

Werk samen
met mij

Erken de naasten als belangrijke samenwerkingspartner. Vraag wat naasten belangrijk vinden, betrek ze bij veranderingen in de zorg en bespreek of en hoe ze willen bijdragen aan de zorg.

4

Zie wie ik ben

Besef dat ieder mens anders omgaat met ziekte en overlijden. Sluit daarbij aan.

5

Wat kan ik aan het
einde verwachten?

Vertel over de stervensfase en wat naasten hiervan kunnen verwachten. Stem de informatie af op hun behoeften. Vraag wat voor de naasten en de patiënt belangrijk is voor het afscheid, zoals bepaalde rituelen.

6

Hoe nu verder?

Neem zelf het initiatief tot een nazorg-gesprek. Verwijs naar informatie over het rouwproces.

7

Leren om oog te
hebben voor naasten

Besef dat goede palliatieve zorg ook bestaat uit zorgen voor naasten van mensen met een levensbedreigende ziekte of kwetsbaarheid. Het gaat niet alleen om zorg in de terminale fase.

8

Samen oog
hebben voor naasten

Spreek onderling af, per patiënt/bewoner, welk teamlid welke taken van de zorg voor naasten op zich neemt.

9

Goed voor jezelf
zorgen

Deel je positieve en negatieve ervaringen én je behoeften rond de zorg voor naasten met collega's. Spreek met elkaar af hoe jullie goed op elkaar kunnen letten.

<https://palliaweb.nl/oog-voor-naasten>

**OOG VOOR
NAASTEN**

Zie jij de naaste helemaal?

Rol naaste

- Partner in zorg/
belangrijkste zorg-gever
- Schaduwcliënt
- Persoonlijk betrokkene
- Ervaringsdeskundige

Rol zorgverlener

- Samenwerken**
- Ondersteunen**
- Faciliteren**
- Afstemmen**

http://www.invoormantelzorg.nl/Site_IVM/documenten/werkboek-invoormantelzorg.pdf
<https://vimeo.com/38171762>

**Opdracht in
3 talen**

OOG VOOR
NAASTEN

Toolkit

Naasten:

- ❖ Brochures:
- ❖ Beeldverhaal, zakkaartje
- ❖ Filmpjes

Zorgverleners/vrijwilligers:

- ❖ Achtergrondinformatie
- ❖ Praktische handreiking
- ❖ Zakkaartjes
- ❖ Posters
- ❖ Filmpjes

Organisatie/managers:

- ❖ Factsheet
- ❖ Implementatiewerkboek
- ❖ Handleiding en powerpoint klinische les
- ❖ **Workshop Reis van de Naaste**

**OOG VOOR
NAASTEN**

ON2 Traject - Oog voor Naasten en Nabestaanden

- Verbetertraject in 19 zorgorganisaties

Stap 1

Kiezen van team/
afdeling en project
team

Stap 2

Voorbereiden van
het ON2 traject

Stap 3

Reis van de naasten
workshop uitvoeren

Stap 4

Doelen en aanpak
opstellen

Stap 5

Presenteren van
doelen en aanpak
aan de afdeling

Stap 6

Plan uitvoeren en
evalueren: zorg voor
naasten verbeteren

OOG VOOR NAASTEN

Stap 1

Kiezen van team/
afdeling en project
team

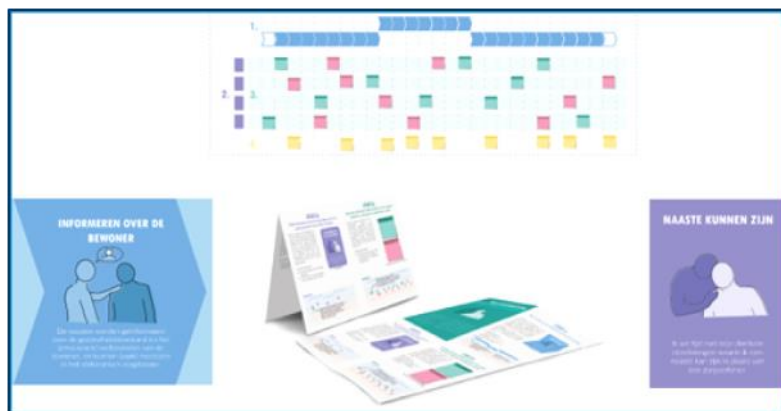
Stap 2

Voorbereiden van
het ON2 traject

Stap 3

Reis van de naasten
workshop uitvoeren

Doel 1: .....

Benodigde materialen: .....

Tijdspad. Van: ..... Tot: .....

Acties (wat, hoe en door wie) .....

**OOG VOOR
NAASTEN**

De behoeftenkaartjes

Welke belangrijke behoeften krijgen nog onvoldoende aandacht?

GEZIEN WORDEN ALS NAASTE

Ik vind het waardevol als er oog is voor hoe zwaar maar ook betekenisvol deze tijd voor mij als naaste is.

OOG VOOR WIE IK BEN ALS MENS

Ik wil graag gezien worden als mens, met oog voor wat voor mij persoonlijk belangrijk is, zoals mijn culturele achtergrond.

VOORBEREID WORDEN

Ik wil graag voorbereid worden op de volgende fases, zodat ik weet wat er gaat komen en wat er van mij verwacht wordt.

AFSLUITING

Ik wil graag het zorgtraject goed kunnen afsluiten na ontslag of overlijden van mijn dierbare (bijvoorbeeld door een nagesprek).

Voorbeeld van een actieplan: Verpleeghuis

1. Er is **duidelijk omschreven** wat het proces van zorgverlening en voorlichten aan naasten inhoudt. Hierin staat ook omschreven wanneer iets plaatsvindt en wie hier verantwoordelijk voor is.
2. Naasten krijgen oprechte **aandacht en voorlichting** d.m.v. gesprek en het uitdelen van foldermateriaal.
3. Er is goede **nazorg** voor de nabestaanden.
De contactverzorgende/EVV'er voert twee tot vier weken na het overlijden een nazorggesprek met de nabestaanden.
4. Er is **aandacht voor de medewerkers** zodat zij goede zorg kunnen verlenen aan de bewoner én diens naasten.

Wat levert de ON2 interventie op?

Toename ...

- bewustzijn voor naastenzorg
- structuur in zorg voor naasten
- gevoel van bekwaamheid bij zorgverleners
- in samenwerking tussen naasten en zorgverleners
- tevredenheid bij naasten over ontvangen zorg voor en na het overlijden

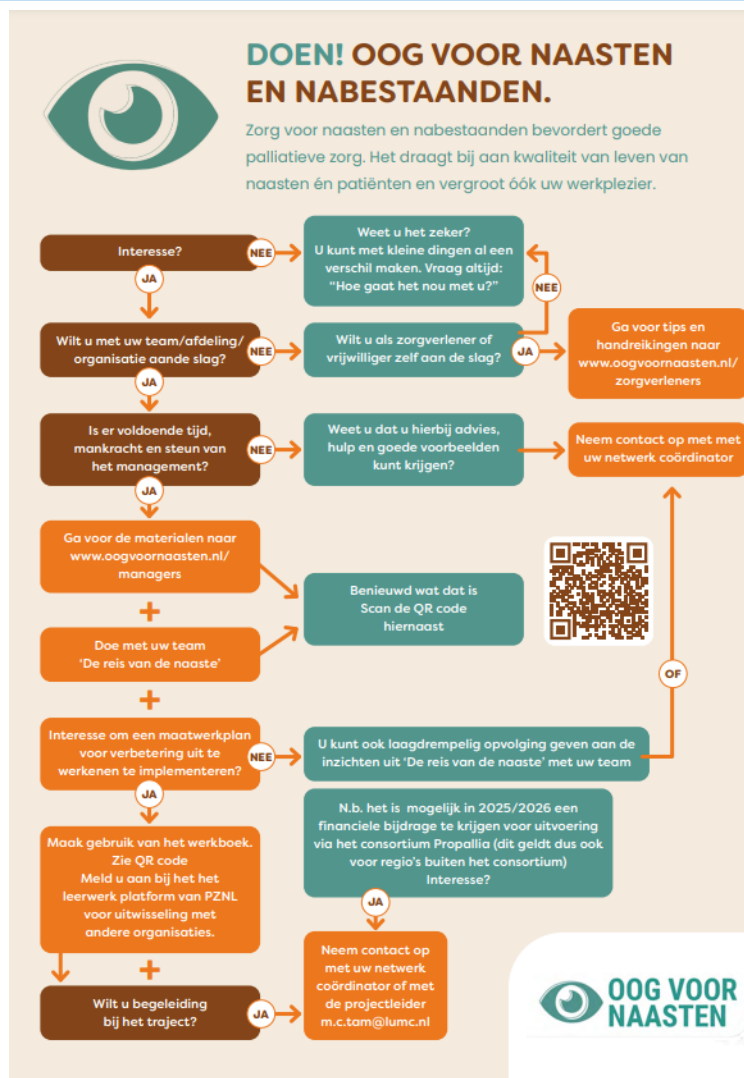

OOG VOOR NAASTEN

Interesse?

<https://palliaweb.nl/oog-voor-naasten>

<https://palliaweb.nl/getmedia/89b343a0-f002-483f-b7eb-2e6ffef075f8/Stroomschema-Propallia-v3.pdf>

**OOG VOOR
NAASTEN**

EXIT ticket

**Eén behoefte van naasten die op mijn stageplek
meer aandacht verdient:**

Mijn eerste verbeteractie zou zijn:

Wie heb ik daarbij nodig?

**OOG VOOR
NAASTEN**

Bedankt!

Consortium
Propallio
Werkten aan betere palliatieve zorg
Samen naar problemen en oplossingen

LU
MC Leids Universitair
Medisch Centrum

 ZonMw

**Meer weten?
Bekijk het volgende filmpje : Marco in de rol van
mantelzorger**

OOG VOOR
NAASTEN

Marco over mantelzorg

Share

We hadden net weer wat regelmaat
en structuur.

Watch on YouTube

<https://youtu.be/BvsMEHbJ-uc>